

Zgodovinski spominki za prosto slovensko ljudstvo.

Spisal
Davorin Trstenjak.
VI.

Kakošne so bile nekdaj štibre?

Po starih urbarskih pismih od leta 1284 je v laški (Tuffer) županiji kmet, kateri je imel celo pušo (hube), na leto moral odrajtati štibre in sicer: 4 maseljne pšenice, 4 maseljne ovsu, eno svinjo ali pa 15 denarjev, eno ovco, ali pa 16 denarjev. Ovece so toraj bile več čislane, ko svinje.

V cirkniški dolini na Goriškem v Sentilski fari pa je kmet daval štibre: eden vagan (metzen) pšenice, 1 vagan ovsu, eno gorco boba, eno gorco maka, eno gorco ajdovega pšena, eno ovco ali pa 12 denarjev, 2 kolača kruha o Božiču, 1 piše v postu, 1 kokoš ob veliki noči, 20 jajc. Gorca je merila toliko, kolikor sedaj merica.

Vse te dače je dobivala zemljišna (gruntna) gosposka. Župan je imel pravice: 1 pint (firkelj) pšenice, 1 pint ovsu, 1 denar, 2 bleba kruha, 2 kokoši. V jareninski fari je bilo 100 podložnikov, kateri niso druge štibre plačevali, kakor vsak je moral o Martinovem dati 1 prolnika ali rejeno dobro krmljeno prase.

Zlatoličanje (ves v šentjanski fari na Dravskem polju) so imeli na štibri odrajtati: vsak kmet 8 maseljnov pšenice, $\frac{1}{2}$ meceljna ovsu, 1 prase ali pa 12 denarjev, 1 ovco, ali pa 5 denarjev. Iz tega se vidi, da so pred 600 leti Slovenci bolj ovce redili, ko sedaj.

Gospodarske stvari.

Trsoznanstvo

(Dalje.)

Št. 45. Moravec, rdeči, rother Mährer, rother Hans, Allemanda confertissima. Trs srednji, rozge tenke; listje, kakor pri valtelineu ali šopatni, debelo, veliko, ravno, precej globoko narezano, z rdečkastimi žilami, dolgošpicasto nazobčano, tanko volnato in ščetinasto; veruge, gornje na dnu trivoglate, proti zunaj bolj tesne, spodnje so samo poznate, peteljna naravnoč razširjena. Grozd srednji, ne vselej gost in dvojen; recelj kratek, debel, volnat, ščetinast. Vrednost: Trs je rodovitno, da dobro grozdje za vino in zobanje, in se mora razločiti od rdečega cirfanleca.

Št. 46. Janž, pisani, mehrfärbiger Hansel. Trs močen, rozge zoltocelno, temnorisasto, kolenca oddaljena; listje okroglo, precej debelo, razun spodnjih, ravno, globoko vrezano, peteljni konec rdeč, volnat, spodej ščopkasto volnato, špicasto zobčasto; veruge vse široke, gornje pokrite, peteljna tik petlje široko, potem še nekaj bolj obločno razširjena. Grozd srednji, gost, dolgo vejast, recelj prav dolg.

Vrednost: Trta je tirolska in precej rodovitna, vendar da v mrzlih krajih kisló vino.

Št. 47. Belina jonska, weisse jonische Rebe, Condoladi. Trs precej močen, rozge globoko brazdnate; listje debelo, podolgasto, nektero samo tricapno, naprej zavito, končni cap dolg, načesan, veliko, topozobiasto, skoraj bolj ščetinasto; veruge, stranske, plitve, na dnu oestro voglate, potem obločno razširjene in ravne. Grozd srednje velik, gost, kratkovejast, kakor srednja belina; recelj kratek, prav debel. V rodovitnosti, zorenju in okusu enak naši belini.

Št. 48. Moriljon ali švicar pisani, zweifärbiger Morillon, bunte Schweizertraube, Aleppotraube, Venetianer, franc. Morillon panache, Raisin de Suisse, lat. Vitis versicolor. Trs srednji, rozge tenke; listje zvihano, vendar ravno, podolgasto, glavni zobi zelo dolgi, špicasti, med zobmi mal kratkošpicasti; vse veruge razširjene, v zgornjih večkrat zob; peteljna sulčasto odprta, na koncu zaprta. Grozd srednji, rallo vejast, recelj dolg. Jagode so bele, modre, modrobele, lisaste, ali celi grozd enak. Vrednost: Trs v dobri zemlji rodovit, zato je vreden, da se tudi zavolj barve posamezno na rte sadi. (Opazka). Že v starodavnem času je Kolumela udl, da se grozdje z raznobarnimi jagodami dobi, če razne rozge v čevelj dolgo cev vtaknemo, ktere spodaj pol čevja čez molé, in tako vsajenim se sok zmeša, ker se v eden trs zjediniti morajo.)

Št. 49. Moriljon modri, blauer Morillon, Ornithia strobilosa, enak švicarju št. 48, razloči se po modri barvi, temnem bolj debelem listju, pozneje zori, je francosko pleme, in malo za nas vreden.

Št. 50. Moriljon beli, weisser Morillon, Albillo iz Krime, se ne razloči veliko od prejšnjih dveh, nekaj po listju in zelenobelem grozdju, trta je prav rodovitna, sicer ni posebna za zobanje, vendar se priporoča še v slabe lege, ker navadno zori.

(Dalje prihodnjič.)

O preseljevanju vinarjev.

Imamo sicer postave za vinarje in vinograjske posestnike, zakaj kar enega zadeva, zadeva ob enem drugega, ker sta si oba v zvezi; toda niti ti niti uni jih zadostno poznajo, nekteri še slišali niso o njih! Deloma je krivo to, da niso vsem posestnikom vinograjskim razposlane, ali saj tako naznanjene, da bi si jih zamogli omisliti, in potem jih vinarju razložiti ali celo izročiti; deloma je pa tudi to krivo, da so le za Nemce stvarjene, ne pa v domačem jeziku spodobno razširjene. Jaz sem le na en iztis v slovenskem jeziku pri nekem vinarju naletel. — Inače pa ni duha ne sluka o njih.

V tih postavah je sicer povedano, kako se imajo vinarji do svojih vinograjskih posestnikov, in vinograjski posestniki do svojih vinarjev obnašati; tudi je odločen čas, kdaj in kako se ima preselitev vinarjev izvrševati. Ali malo kdo se briga za te neznane postave, in one mirno počivajo v kakem skritem prašnatem kofičku, kakor marsiktere druge postave: o miru in varnosti oseb in posestev. Od tod ta strahovita pošast pretepanja, klanja in pobijanja, kakor so spet nedavno enega v Negovski župniji okraja zgornje Radgone ubili! — Toda vrnimo se nazaj. Ljudstvo se stare navade drži o preseljevanju vinarjev; in sicer: ako kaj ni prav posestniku vinograjskemu, da slovo vinarju; in kadar se vinarju dozdeva, in si stan zboljšati želi, pa on posestniku svoj odhod ali preselitev naznani meseca julija ali avgusta, da se o dokončani trgatvi prememba dožene brez vsega nadavka. Bodisi temu kakor koli; vsekdar je o taki spremembi ali preselitvi vinarjev toča po vinogradu, toča okoli hiše in toča v hiši posebno takrat, ko se iz boljše vinarje v slabejo preseljuje! — Jaz sem si v 20 letih le enkrat to poskusil in se popolnoma prepričal te hude ure. Zgoraj je rečeno, da je takrat toča po vinogradu; toda ne iz neba, temuč po vinarju, koji, ko zve slovo od posestnika meseca julija ali avgusta, da si lože zamore drugo vinarjo najti do dokončane trgatve, se ti ne bo več dotaknil trte; niti podrtga kolja postavil, niti mladik povezal, niti grozdja na bikih zemlje dotikajočega popravil in više povezal ali podprl, niti odgrebel zemlje, kjer je prezisko grozdje itd. In ako ima za se kakošna opravila, postavimo: travo kositi, vršiče porezati, in je prisiljen kateri podrt kol s trto postaviti, da si lože travo izpravi, bo pa tako narejal, da se še huje od toče vse njegovo delo odlikuje: mladike so polomljene ali zvinjene, grozdje raztepeno, pozobano, vršiči posekani do polovice mladik ravno tistih trt, koje bi najdaljše ostati morale. Vinograd ni več prejšnji: vse je križema, da se Bogu usmili!

Je pa toča tudi okoli hiše. Stene ogoljene in razdrte, nesnage povsod v obilnosti, drevje poškodovano, sadje pospravljeno — pokradeno, ako ga je tisto leto kaj bilo; gnojščice zanemarjeno, slama in seno odstranjeno itd. — strašna toča okoli hiše! —

Pa tudi v hiši takrat ni boljše. Kar je kretnega, gre ž njim — le potrte šipe na oknih, poškodovane dveri, odrte nesnažne stene in polomljena peč itd. ti ostane! — Po nadstropju na dilah se premetuje in vdeldjuje, da se vsa hiša do podstrežja tresse in razpoka! — In ako pred popravkov ni bilo, sedaj jih imaš na stote: na oknih, dverih, stenah, štukaturih, tleh, podih, dilah, v hlevih, skednju itd. To ti je toča, koje brezvestni vinarji pred odhodom narejajo! — Ako povsod ni tako, zna biti, da so drugi bolj vajeni takih uim, nevestnost in odurnega ravnanja.

Iz tega sledi: Ne daj preseliti si vinarju, ako ti je le nekoliko sposoben; saj veš pregovor: Izmed sto vinarjev, jih je 99 . . . . . Na tem smo pa večidel vsi krivi s postavami vred, ker jih ne izvršujemo dosledno. Zato učimo se sami, in učimo druge in to po „domače“; z nemščino pri Slovencih nič ne opravimo, kakor s slavjansčino pri Nemcih